

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

UKA2021/007

28. september 2021

Hans Aronsen

2022-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalackersuisoq)

Asasagut nunaqqatigut tamassi ilinniartut qallunaat nunaaniittut nunanilu allani ilinniartutut minnerunngitsumillu napparsimanertik pillugu nunani allani katsorsartittut.

Nunatsinni tamanut pingaaruteqarluinnartartumut aningaasanik inatsisissamut siunnersuummut 2022-moortumut Naalackersuisooqatigiit anguniakkatsinnik Aningaasaqarnermut Naalackersuisumik ataqatigiissarneqartumik, qaammatinilu marlussunni piffissaqartitaalluni suliarisami siullermeerluni saqqummiunneqartumut, Inuit Ataqatigiinniik ima oqaaseqassaagut.

Suliffissaaleqineq aningoriartoripput takussutissaqarpoq, sulisinnaasullu amerlanerit sulisut paasisimalerparput. Sulisinnaasulli tamarmik sulilernissaat suli aamma suliassaasoq eqqaasitserusuppugut.

AIS2022-lerinermi pukusummiussat.

Angallanermi attaveqaatitigut iluarsartuussinerit ilimagisatsinnik akisunerusut ingerlarsorput, nuannaarutigisariaqarparpulli kinguaassatta inuussutissarsiornikkut periarfissaanik sinerissuatinnilu angallanermi attaveqaatitigut periarfissagissaarnerunissamik ammaassivigilernerit.

Nunarsuarmi coronap tuniluunnerata inuussutissarsiutitta ilaat pingaarnertullu taasagut qajannartumik inissisimatippai, tamanna siornigiilluta sillimartaarnisatsinnik pisariaqalersitsivoq.

Missigersuutinili aningaasartuutit annertuut pituttuisunik siusinnerusukkut politikkikkut ingerlatsinermi isumaqatigiissutaareersuupput.

Naalackersuisooqatigiit kissaataat.

Naalackersuisut suliniutinik nutaanik ukiuni sisamanut 207,7 mio.kr-t atungasannngortippaat

Maluginiagassaavoq Naalackersuisut pingaartikkaat Nalagaaffiit peqatigiit piujuartitsisumik anguniangaannut 17-sut ilaannut naammassisaqarusunnerat. Tamanna Inuit Ataqatigiinniik ilalerparput.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Aappi nassuerutigisariaqarpoq naligiinnginnerup annikillisarnissaanut, imaanilu uumassulinnik piujuartitsinissamik aammalu 2030 nallertinnagu tamat pitsaasumik ilinniagaqarnissaannik qularnaarinninnissamut manna tikillugu naalakkersuinikkut sulissuteqarneq anikippallaarsimavoq. Tamannalu allanngortinneqarluinnartariaqarpoq.

Inuit Ataqatigiit pingaartilluinnarparput peqqinnissamut inuunerissaarnissamillu kiisalu piujuartitsisumik nukissiuuteqartitsinikkut aammalu naligiinnerulernissamullu anguniakkat qinigaaffimmi matumani anguniakkatta pingaartut ilagimatigit. Naalakkersuisullu apeqqutit tamakku aamma pingaartikkaat nuannaarutigaarput.

Missigersuutini naliginnaasuni, atorunnaareersimangaluarlutik suli aningaasalersukkanik imaluunniit ileqquliutiinnakkamik pissuseqarluni aningaasalersukkanik nalilersuinissaq pisariaqarluinnartoq naalakkersuisut suliarileraat qujarupparput. Aningaasammi utoqqalinersiat ukiorpassuarni uninngatinneqarsimasunut aaqiiniarnissamut atorneqarsinnaasut nassaarineqarnissaat pisariaqartilluinnaratsigu.

Ilanngullugulu ukiuni sisamani isertitatut sillimmatissanik 80 mio.kr-ninik siunertaqarneq tapersersornarpoq.

Aningaasaqarnermut naalakkersuisoqarfiup Attassisinnaanermut siuariartornissamullu pilersaarummik suliaqarnera soqutigintartut peqataaffigiuminartutullu tinguarput.

Isertitatigut naligiinnerulerneq anguniangaq pitsaasoq.

Nunatsinni inuit akornanni isertitatigut naligiinnginneruleriartorneq annertusiartortoq, uuttuutit atorneqartut takutippaat. Tassanittaaq takusinnaalerparput nunarput nunani avannarlernut sanilliullugu inuit akornanni isertitatigut naligiinnginnermik qaffasinerpaajusoq. Tamanna maani inersuarmi ataatsimoorluni allanngortilluinnartariaqarpoq,

Kalaallillu nunatsinni naligiinnginneq minnerpaaffissaaniitittuarnissaa matumani isumaqatigiissutigisariaqarparput. Taamaalilluta naligiinnerusumik isertitaqarnissaq sulissutigineratigut atungarissaarnermi akunnatoorfitta aningoriartornissaa qulakkiissagatsigu.

Ajornartorsiutilli makkuninnga aamma ilaqarput pilersungassagut amerliartortut illuatungaanili inuusuttut pisariaqartitavut ikiliartorlutik. Tamakkuttaaq siusittumik iliuseqarfigineqartariaqarlutik.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Tamakkulu saniatigut Inuit Ataqatigiinniillu pingaartitaraavut pitsanngorsaa-taasumik meeqqat atungaasigut naligiissarnissaat, utoqqaat atukkamikkut sul-linneqarnermikkullu naligiissarnissaat, akileraartarnikkut iluarsartuusseqqinnis-sat, isumassuinikkullu ilungersunartorsiornerup aningorniarneqarnissaat.

Kulture Timersornerlu

Piffissanngorpoq Kulturemi sutigut tamatigut periarfissiinissamik suliallit (Kul-turelerisugut), aningaasalersuinikkut ineriartortinnissaannut naalackersuinikkut qanittumik allorassaaqatiginissaat. Taakkuummata inuiaqatigiinni naleqartita-nik takusaqarlutalu misigisaqarnissatsinnik immersuiuartartut.

Nunatta Isiginnaartitsisarfiata ineriartortinneratigut pitsanngorsaaneq atsaat taama pisariaqartigilerpoq, inuiattut naleqartitagut qimallugit sulineq ukiuni ukunani qaangiuppoq. Taassumalu iluani nutaanik suliassaqarpugut. Eqqumi-itsuliornermut atuarfik nutartertariaqalernikuuvoq malitsigisaanillu eqqumi-itsuliornermik aningaasaateqarfiup pilersinnissaanut aningaasaliinissamut pif-fissaliinissamut oqallittariaqarpugut.

Tusangassiiviit soorlu KNR aqqutingalugu Oqaatsitta, kulturetta, ulluinnarnilu inuiaqatigiinni pisut pitsaasut nunarput tamakkerlugu malinnaaffigineqartut si-uarsarnissaattaq suliassaavoq.

Kulturekkut suliat ineritinneqartut, kinaassutsitinnik suminngaaneernitsinnillu ilisarineqaaterputtaa q nukittorsartuartaapaat. Taamalilluta aamma takornari-aqarnikkuttaaq soqutiginnilersitsineq annertusartarlugu.

Nunarput nunarsuarmi timersornikkut ineriartorpoq, timersuutinili aralaqartuni qaffasissumik timersortartuutitsinni unammeqataasarnerit ineriartupiluuler-simapput. Timersornerillu inummut sutigut tamatigut peqqinnartuummata ine-risarlugit nunatta iluanissaaq naapisitsisarnernut pilersaarusiukkanik anin-gaasaliisinnaasariaqalersinnaavugut..

Inuit Pisinnaatitaaffisigut illersuineq.

Inuiaqatigiit Ataqatigiit nuannaarutigarpud Naalackersuisooqatigiit suliag pingaartitarpud salliutillugu sulimmata. Naleqassuseq naligiissitaanerlu Inuit Ataqatigiit pilersinneqarnerminniilli politikianut qitiulluinnarpoq, aamma naligiissitaaneq pillugu sulinermut aammalu pisinnaatitaaffivut pillugit suliner-mut aningaasaliissutit ilaneqartussanngorput.

Kattuffiit (NGO)

ICC allallu inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasunik suliallit tassaappud nunattinniik FN-kunnut EU-kunnut toqqaannartumik isummatsinnik apuussiniarnitsinnut

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

aqqutissavut pitsaasut. Qallunaat naalackersuisui aqquingalugit sullinneqart-
arnerput qujanaraluaqaaq, isummanillu naleqartitatinnik tamakkiisumik apuus-
suisarnissaq kissaatigigutsigu aqquutissat pitsaasut aporaassutiginagit toq-
qartuaannartariaqarpagut.

Inuit Issittormiut siunnersuisoqatigiiffiat (ICC) issittoq sinnerlugu aappaagu
nunatsinniik Præsetantiutaqalersussavaoq. Tamannalu aamma isumaqartari-
aqarpoq nunatsinniik issittumi suliani kulturemut, piniariaatsinut pinngorti-
tamullu tunngasuni nukittuumik inissinnerput. Tamakkulu tamaannarmik aall-
artisanluarnissaanut aningaasalersuinissatsinnik pisussaaffilerpaatigut.

Taamaattumik aningaasalersuinissaq eqqarsaatigilluagassavaoq, suliarpassuit
ukiuni kingullerni aningaasalersorneqaratik uninngaannalersut angummatsin-
nissaat pillugu iluitsumik aningaasanut inatsimmi periarfissinneqartariaqarput.

Akilerartarneq:

Akilerartarnikkut aqqissuusseqqinnissarput inuiaqatigiit naligiinnerusumik
atugaqarnissatsinnut aqquutissiuissuussaaq pingaaruteqarluinnartorlu ukiumi nu-
taajusumi suliarineqalereertariaqarpoq.

Akunnattumik isertitallit, sulisartut angajoqqaallu kisimiillutik perorsaasut atu-
gaat angajoqqaallu isertitakinnerusut isiginiarneqarlutik aqqissuussisoqartari-
aqarmat.

Utoqqaat.

Nunarput utoqqaliffigiuminartuussaaq, utoqqartavullu nunatsiniittut ajunngit-
sumik utoqqalinersiaqartinnerisigut inuiaqatigiinni akuutittariaqarpagut.

Utoqqalinersiaqalersussat utoqqalinersiallillu aqqissuussaasumik sullinneqarlu-
tik siunnersorneqalertariaqarput. Akissaatitigut atukkat pitsanngorsaavigineri-
sigut, nunani avannarlerni akissaateqartitsinermut ilaatigut assigusumik
atungassaqartitilernikkut.

Utoqqarnut immikkoortumi malunnaatilimmik suliuniartoqartariaqarpoq nuna-
tsinni utoqqaat peqqinneruleriartornerisa sivisunerusumillu inuuneqarnerisa
pitsaasut piareersartariaqarattaq.

Peqqinnissaqarfik.

Peqqinnissaqarfiup ingerlanneqarnerata aqqissuuteqqinneqarnissaanut siam-
masissumik isumaqatigiissut. Timikkut tarnikkullu toqqissillutalu inuunissarput
kikkunnut tamanut isumalerujussuuvoq. Peqqinnissaq Pillugu Ataatsimiititaliar-

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

suaq pilersinneqareerpoq, naalakkersuinikkullu sinaakktissat pilersaarutillu tamaniq peqataaffigineqartut suliarineqalersut Inuit Ataqatigiit nuannaarutingaavut.

Naalakkersuisut Nuummi Dronning Ingridip Napparsimavissuani piartortunut suleqatigiinnik pilersitsinissamut anguniangaat ilalernartipparput. Napparsimalutik piartortut anniartorujussuillu anniarnaveersaatinik nappaatillu ersiutaanik sakkukillisaanissamik siunertaqartumik pilersitinissamut suliaqarnerat pisariaqarluinnarpoq.

Susassareqatigiinnikkut isumassuineq.

Inunnik isumaginnermik sullissineq suliaqartullu atugarisaat pitsanngorsagaasaapput. Isumaginninnikkut iliuuseqarnerit siunissamut isumassuinnissatsinnik qulakkeerinneqataassapput, pisariaqartitavullu tunngavingalugit pilersaarusi-orluakkanik iliuuseqarnissaq pisariaqalerpoq. Meerartavut amerlavallaat pitsaanngitsumik peroriartortitaanerat, meeqqat inuunerisa pitsaasuunissaannik innarliineruvoq tamatta akisussaaqatigiilluta akiorniagassarput.

Siusinnerusukkut iliuuserineqartartut suli annertusarneqartariaqarput. Kommunit kiisalu Qallunaat nunaatalu suleqatingalugit isumaqatigiissutit meeqqat inuusuttullu atungaasa pitsanngorsaavigineqarnerat suli nukittunerulertariaqarpoq.

Meeqqat inuusuttullu ulloq unnuarlu oqarasuaatikkut ammatitsinermik ikiorneqartariaqarnerat pisariaqarluinnarpoq. Pineqartut meeqqatut inuusuttullu kiserliornermik kisimiillunilu aarlerinermik nalaanneqarnerini tussarlugillu sernissortariaqarmata siusinnerusumillu ikiorneqartariaqarmata.

Imminut pilersorneq takornarialerinerlu.

Nunap immikkoortuini inuussutissarsiutitigit ineriartortitsinissamut pilersaaruteqartariaqarpoq. Pilersaarusiornerep aallartinneraniilli kommunit peqatigalugit akuutillugillu tamanna suliarineqassaaq. Pilersaarusiornermi isiginiarneqassapput nunatta imminut pilersorsinnaaneranut periarfissat qanoq nunat immikkoortuisa iluaqutigisinnaaneraat.

Nunatsinni imaatigit nunakullu uumasunit pissarsiarineqarsinnaasut ukiorpannilu eqqartorusaarneqartunut piffissanngorpoq atorluaanerulernissaq. Uumasuuteqarnikkut ineriartortitsinerup saniatigit nunap immikkoortuini avanarpasinnerusuni silap pissusaata allanngorneratigit periarfissanngulersut ilanngullugittaaq misissorneqarlutittaaq pilersaarusiungassaapput.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Attaveqaatitigut mittarfiillu atuutilernerisigut takornariaqarnikkut pilersaarutit ataqatigiissaakkat pisariaqartileqqavagut. Takornarissanik aningaasaateqarluartunik sullissinerni pisariaqartinneqartunik ineriartortisoqartariaqarmat.

Ilinniartitaaneq atuartitaanerlu.

Meeqqat atuarfiat piillugu kiisalu ilinniartitaaneq tamaat isingalugu isumasioqatigiinnissanik naalakkersuisut pilersaaruteqarnerat tusarluarnarpoq. Tamanna meeqqat atuarfiani angusatigut suleqatigiissutaanissanik anner-tussaanermik aammalu susassaqtuni tamani qimoqatigiissutissat pitsaasut suleqatigiikkusutsitilersinnaasut nassaariniarneqarnissaannik.

Ilinniartitaanerullu iluani nukittorsaanissani qaffasissumik naammassisinnaanerup kiisalu nukiit pigeriikkat sumiiffinni piginnaaneqarfiusuni annertusarlugillu siuarsarnissaannik qularnaarinniffiunissaat Inuit Ataqatigiinniik kissaatigaarput.

Pisariaqarlunnarpormi nunatsinni ilinniartitaanikkut pisariaqartitavut suunersut qulakkiissallugit.

Aalisarneq.

Inuit Ataqatigiit isumaqarpugut siunissami aalisarnerup ineriartortinneranut sullissat aallartereertariaqartut. Soqutiginarporli nunatta Kangiani aalisarnikkut isumalluutunik nakkutilliineq qulaakkeertariaqartoq aningaasaliisinaanerlu eqqaarsaatigineqartariaqartoq. Aalisakkatigummi pisuussutivut nakkutigigutsigit nunarsuarmi niuerfinni aalisagaatitsinnik nalittorsaaqataasinnaagatta.

Sinerissap qanittuani qaleralinniarnermi akitsuut pillugu partiini Ataatsimoorfiusumik oqallisigineqartariaqartoq Inuit Ataqatigiit isumaqarput. Kingumut qivi-alaarluni . Akitsuutip pilersinnginnerani sinerissami qaleralinnianut sunniutissat pit-saasut pitsaanngitsullu maani inersuarmi oqallisiginissaat Inuit ataqatigiinniik pisariaqartis-simavarput.

Akitsuutillu atuukkunnaarsinneratigut sukkuat aningaasanik matussusiinissaq partiini pitsaasumik avissaartuuffiunngitsumilli oqallisigilluarneqartariaqarpoq.

Nunatsinni alisarneq imaatigut inuussutissarsiuutitsini pingaaruteqarnerpaatita-raarput. Aalisarnermullu ataatsimiisitaliarsuaq ippassaaninguaq isumaliutis-siissumminik saqqummiussaqrarpoq.

taassuma oqallisigilernissaa Inuit Ataqatigiinniit qilanaarillunnarparput, parti-itulli naleqartitatta oqaloqatigiissutiginerisigut suleqataalluarumavugut. Maanilu inersuarmi suliansartaanut avitseqateqarsinnaanertaaq pingaartituartagarput tamatumani nageqqissavarput.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Inuiaqatigiinnilu tamani siamasissumik isummersorfigneqartariaqartoq isumaqarluta.

Erngup nukinganik nukissiorneq.

Massakut iliuuseqanngikkutta Utoqqarmiut Kangerluarsunnguani iluarsaaqqinnissaq akisunaassaqaarput. Aammalu erngup nukinganik nukissiuutit nutaat pisariaqartikkaluttuinnarpagut soorlu Aasianni Qasingiannguanullu nukissiuuteqarfimmik pilersitsinissaq allaqqukkuminaappoq. Nukissiuutillu taakku marluk ataatsikkut ingerlanneqarsinnaanerat soqutiginarman Inatsisartuni oqallissutiginnissaat aallartitariaqartoq isumaqarpugut.

Sanaartorneq.

Inuit Ataqatigiit nuna tamakkerlugu sanaartornermi aningaasaliissutit ukioq kaajallallugu atornerqarsinnaasunut suli aningaasaliissuteqartoqarnissaa taperpaat. Manna uagutsinnut pingaaruteqarpoq.

Ineqarnermut oqartussaaffiup kommuninut tunniunneqarnissaa pillugu sulineq Inuit Ataqatigiit tapersorsorpaat, aammalu ukiuni tulliuuttuni tamanna pillugu tigussaasumik inatsisissatut siunnersuummik suliaqartoqarnissaa qilanaaralugu.

Naggasiut.

Naalackersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut piffissakilliorfiusimasoq, sulinitinnut aallararteriarfissatut saqqummiussaata oqaliisigilluarnissaa neriutingalugu.

AIS2022-mullu suliakkiutatsinni partiit tamaasa ammasumik suleqatiseraagut. Qulequttat suliassat saqqummiutagut tassaammata inuiaqatigiit ukiuni makkunani kissaataat. Taakkulu pitsaanerpaamik sularissagutsigit ilissi tassaagassi pitsaasumik inerititaqarluni suleqatissat.

Inuit ataqatigiit taamatut oqaaseqarluta oqallilluarnissamik kissaateqarpugut.

Suliarlu manna Aningaasarnermut akileraartarnermullu Ataatsimiititaliamut ingerlakkumavarput.